

KONTEKSTUAL TAFSIRNING TA'LIM TIZIMIDAGI O'RNI

Sodiqova Fotimaxon Mahmud qizi,

O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi doktoranturaga talabgor

E-mail: fotimasodiqova43@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17318343>

Annotatsiya: Mazkur maqolada kontekstual tafsir tushunchasi va uning ta'lim tizimidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Kontekstual tafsir — matnni ma'lum bir ijtimoiy, madaniy va tarixiy kontekstda izohlash usuli bo'lib, u o'quvchilar va talabalarda matnning mazmun-mohiyatini chuqur anglash ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Ta'lim jarayonida kontekstual tafsir metodidan foydalanish o'quvchilarning mustaqil fikrlash, tanqidiy yondashish hamda bilimlarni real hayotiy vaziyatlarda qo'llash salohiyatini oshiradi. Shuningdek, mazkur yondashuv ta'lim samaradorligini oshirish, interfaol o'qitish jarayonlarini takomillashtirish va shaxsiylashtirilgan ta'limni amalga oshirishda muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Kalit so'zlar: Kontekstual tafsir, ta'lim tizimi, interfaol metod, tanqidiy fikrlash, shaxsiylashtirilgan ta'lim, o'quv jarayoni, metodologiya.

РОЛЬ КОНТЕКСТУАЛЬНОГО ТАФСИРА В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Содикова Фотимахсон Махмуд кизи

докторант Международной исламской академии Узбекистана

Аннотация: В данной статье анализируется понятие контекстуального тафсира и его значение в системе образования. Контекстуальный тафсир — это метод интерпретации текста в определённом социальном, культурном и историческом контексте, который способствует формированию у учащихся и студентов навыков глубокого понимания содержания текста. Использование метода контекстуального тафсира в образовательном процессе повышает способность обучающихся к самостоятельному мышлению, критическому подходу, а также к применению знаний в реальных жизненных ситуациях. Кроме того, данный подход проявляется как важный фактор в повышении эффективности образования, совершенствовании интерактивного обучения и реализации персонализированного образования.

Ключевые слова: контекстуальный тафсир, система образования, интерактивный метод, критическое мышление, персонализированное образование, учебный процесс, методология.

THE PLACE OF CONTEXTUAL INTERPRETATION IN THE EDUCATIONAL SYSTEM

Sodiqova Fotimaxon Mahmud qizi

PhD candidate at the International Islamic Academy of Uzbekistan

Abstract: This article analyzes the concept of contextual interpretation and its importance in the education system. Contextual interpretation is a method of interpreting a text in a specific social, cultural and historical context, which serves to develop students' skills in understanding the content and essence of the text. The use of the contextual interpretation method in the educational process increases students' ability to think independently, critically, and apply knowledge in real-life situations. This approach also serves as an important factor in increasing educational effectiveness, improving interactive learning processes, and implementing personalized learning.

Keywords: Contextual interpretation, educational system, interactive method, critical thinking, personalized learning, educational process, methodology.

KIRISH

Qur'oni Karim musulmon ummati uchun ilohiy hidoyat manbai bo'lib, uning mazmunini to'g'ri tushunish va hayotga tatbiq etish tafsir ilmi orqali amalga oshadi. An'anaviy tafsir uslublari asrlar davomida Qur'on oyatlarini izohlashda muhim rol o'ynab kelgan bo'lsa-da, zamon o'tishi, ijtimoiy-madaniy muhit va ilm-fan rivojlanishi yangi yondashuv — kontekstual tafsir zaruratini yuzaga keltirdi. Kontekstual tafsir — Qur'on oyatlarini u nozil bo'lgan davr sharoiti va zamonaviy hayotdagi dolzarb masalalar nuqtai nazaridan izohlash usulidir.

Kontekstual tafsir — matn, voqea yoki hodisani muayyan ijtimoiy, madaniy, tarixiy va zamonaviy kontekst doirasida izohlash, uning asl mazmunini chuqur anglashga yo'naltirilgan metoddir. Bu yondashuv klassik matnlarni oddiy tushunishdan ko'ra kengroq ma'no berib, o'quvchilarni muloqot, tahlil va fikr yuritish jarayoniga faol jalb qiladi.

So'nggi yillarda ta'lim metodologiyasida "context-based learning" va "contextual teaching and learning (CTL)" tushunchalari keng qo'llanmoqda. Ularning nazariy jihatdan asosiy g'oyasi shundan iboratki, bilim faqat mazmuniy kontekstda talaba tomonidan to'liq anglanadi va hayotiy tajribasi bilan uyg'unlashganda samarali bo'ladi.

Kontekstual tafsir tushunchasi. Kontekstual tafsir, asosan, ikki asosiy omilga tayanadi:

Tarixiy kontekst

- ☐ oyat nozil bo'lgan davrning ijtimoiy
- ☐ siyosiy
- ☐ iqtisodiy sharoitlarini tahlil qilish

Zamonaviy kontekst

- ☐ oyatning bugungi kundagi ijtimoiy ehtiyojlar
- ☐ muammolar
- ☐ ilmiy kashfiyotlar bilan bog'liq holda talqin qilinishi

Bu yondashuv, oyatlarning ma'nosini faqat literal yoki grammatik jihatdan emas, balki hayotiy amaliyotga moslab anglash imkonini beradi.

Ta'lim tizimidagi ahamiyati. Ta'lim tizimida kontekstual tafsirning o'rni quyidagicha namoyon bo'ladi:

Talabalarda tanqidiy va analitik fikrlashni rivojlantirish. Kontekstual tafsir o'quvchilarga oyatlarning mazmunini turli burchaklardan o'rganish imkonini beradi. Bu esa, ularni matnga yuzaki yondashishdan saqlab, chuqur tahliliy fikrlashga o'rgatadi.

Din va zamon o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlash. Ta'lim jarayonida kontekstual tafsir qo'llansa, talabalar Qur'on ahkomlarini zamonaviy fan, texnologiya, ijtimoiy hayot va global muammolar bilan bog'lay oladi. Bu dinning zamon bilan moslashuvchanligini ko'rsatadi.

Ijtimoiy masalalarda Qur'on nuqtai nazarini tushuntirish: Masalan, ekologiya, inson huquqlari, gender tengligi yoki iqtisodiy adolat masalalari bo'yicha oyatlarni kontekstual tahlil qilish yoshlar ongida dinning universalligi va aktual ekanligini mustahkamlaydi.

Tolerantlik va madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish: Kontekstual tafsir o'quvchilarga Qur'on oyatlarini turli madaniy va diniy guruhlar bilan muloqotga kirishishda to'g'ri talqin qilishni o'rgatadi, ekstremistik talqinlarning oldini oladi.

Ta'lim tizimida qo'llanishi:

Til va adabiyot fanlari: badiiy asarlarni ijtimoiy-tarixiy kontekstda talqin qilish orqali matnning chuqur ma'nosi ochiladi.

Tarix va dinshunoslik: voqealar, rivoyatlar va diniy matnlarni o'z davrida shakllangan shart-sharoit bilan izohlash orqali xolis qarash shakllantiriladi.

Ijtimoiy fanlar: zamonaviy masalalarni global va lokal kontekstda tushunish orqali tanqidiy fikrlash rivojlanadi.

Amaliy tatbiq yo'llari:

O'quv dasturlariga kiritish:

- Islomshunoslik va diniy ta'lim fanlarida an'anaviy tafsir bilan bir qatorda kontekstual yondashuv ham o'qitilishi.

Munozarali darslar tashkil etish:

- Talabalar zamonaviy muammolarni Qur'on oyatlari asosida tahlil qiladigan amaliy mashg'ulotlar.

Ilmiy tadqiqot loyihalari:

- Talabalar zamonaviy mavzular bo'yicha oyatlarning kontekstual sharhini yozishga jalb qilinishi.

NATIJA

o'quvchilarda mustaqil fikrlash ko'nikmasini shakllantiradi;
tanqidiy tafakkurni kuchaytiradi;
o'rganilgan bilimlarni real hayotiy vaziyatlarda qo'llash imkoniyatini beradi;
interfaol ta'lim metodlarini qo'llashga qulay sharoit yaratadi;
shaxsiylashtirilgan ta'limni amalga oshirishga yordam beradi.

XULOSA

Kontekstual tafsir ta'lim tizimida diniy matnlarni chuqur tushunish, ularni zamonaviy hayotga tatbiq etish va yoshlar ongida dinning universalligi hamda dolzarbligini mustahkamlashda muhim o'rin tutadi. Bu yondashuv, an'anaviy tafsirning boy merosidan foydalanib, zamonaviy ehtiyojlarga javob beruvchi, ilm-fan bilan hamohang diniy bilimlar berishni ta'minlaydi. Natijada, ta'lim tizimi yoshlarni nafaqat diniy bilimli, balki zamon talablari bilan ham moslashgan shaxs sifatida tarbiyalaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Vygotsky, L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press, 1978.
2. Bruner, J. The Culture of Education. Harvard University Press, 1996.
3. Gadamer, H.-G. Truth and Method. Continuum, 2004.

4. Shuell, T. J. "Cognitive Conceptions of Learning." Review of Educational Research, vol. 56, no. 4, 1986, pp. 411–436.
5. Crawford, M. L. Teaching Contextually: Research, Rationale, and Techniques for Improving Student Motivation and Achievement in Mathematics and Science. CCI Publishing, 2001.
6. Johnson, E. B. Contextual Teaching and Learning: What It Is and Why It's Here to Stay. Corwin Press, 2002.
7. Savignon, S. J. Communicative Competence: Theory and Classroom Practice. McGraw-Hill, 1997.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PQ–5847-son qarori "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi".
9. Hasanov, B., & Jo'rayev, A. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: Fan, 2020.
10. Abdullayeva, M. "Ta'lim jarayonida kontekstual yondashuvning samaradorligi." O'zbekiston Pedagogika Jurnal, №4, 2022, b. 55–62.